

A ZOMBORI TANÍTÓKÉPZÉS KÉTSZÁZ ÉVE

Dve stotine godina obrazovanja učitelja u Somboru 1778—1978.
Odbor za proslavu, Sombor, 1978.

A zombori tanítóképzés kétszázadik évfordulója alkalmából rendezett ünnepség maradandó dokumentumaként a fenti címet viselő könyv marad meg, amelyet Újvidéken adtak ki 5000-es példányszámban. E vas-kos, 650 oldalas kötet szerzői, dr. Strahinja Kostić, dr. Nikola Gavrilović, dr. Radomir Makarić, Radislav Kolješić, Jovan Vasiljević, Zsili Endre, Petar Relić mr., Radmilo Dostanić, mr., Stipan Jukić, Radivoj Plavšić és Stevan Vasiljević, nemcsak a zombori és a szentendrei iskolarendszer történetét dolgozták fel, hanem a közoktatás és a szerb nép pedagógiai eszméinek történetét is egészen a Temesvárig, Belgrádig, Szarajevóig, Mosztárig, Cetinjéig terjedő térségben, és művükkel lekötelezték egy olyan nép művelődéstörténetének íróit, amely Avram Mrazović Normájának megalapításáig, 1778 májusáig, a betűvetést hiányos kolostori, vallásos szerbes egyházi szláv és egyházi szerb nyelven írt könyvekből tanulták. Feldolgozták a zombori tanítóképzés kezdetét, a rendes tanfolyamok útján, 1778-tól 1811-ig, a szerb tanítóképző megalapítását és munkáját (1912-től 1844-ig), majd a XIX. század második felében és a XX. század első évtizedeiben kifejtett tevékenységét egészen napjainkig, amikor a Zarko Zrenjanin Pedagógiai Akadémia ápolja a régi hagyományokat. A művet annak a 209 kiemelkedő személyiségnek az életrajza teszi lélektelivé, akik itt tanultak, vagy az itteni iskolák tanáraiként hozzájárultak az intézmény érvényesüléséhez; ez az intézet a szerb nép közoktatása történetének alapköve. Habozás nélkül elmondhatjuk, hogy Zombor és Szentendre a szerb nép művelődési életében a népi tanítók bölcsője volt, akik biztosították az eltelt két évszázad során a nemzedékek oktatását.

A könyv megmagyaráz sok társadalmi, politikai, szociális és egyéb momentumot, amely kihatással volt

az oktatásra, és afelől sincs kétség, hogy nemcsak a zombori tanítóképzés kétszáz éve alkalmából rendezett ünnepség egy megnyilvánulását képezi, amelyet 1978. október 13-én és 14-én igen sikeresen és ünnepélyesen zártak, hanem egy történelmi időszak dokumentuma marad.

A magyarországi polgári szerb társadalom igyekezett megteremtetni a feltételeket a közművelődésben való érvényesüléshez és ez egyezett az osztrák állam nevelési intézkedéseinek programjával. Így 1778-ban Zomborban megindult a tanítóképzést szolgáló rendes tanfolyam Avram Mrazović vezetésével, akit épp akkor neveztek ki több magyarországi megye szerb, görög és román pravoszláv felekezeti iskolájának felügyelőjévé. Az ő fáradozásának eredményeként kezdődik meg Zomborban a szerb tanítók képzése, amely több hónapig tart; a Norma 1811-ig maradt fenn, amikor is megalapítója, Avram Mrazović a szerb pravoszláv egyház uralmával való állandó összeütközése folytán levette kezét az ügyről és 1826-ig haláláig a városi tanács tagja volt. Szülővárosában — 1756-ban született Zomborban — a Sveta uspenska temetőben temették el.

A Szentendrén élő szerbek, a közoktatás jelentőségét felmérve, megalapították a helybeli tanítóképzőt, amely azonban anyagi okok miatt nem sokáig maradt fenn; 1816-ban a zomboriak felkarolták, és az intézmény ma is működik. Ebből az alkalomból ünnepelték meg a zombori tanítóképzés kétszáz évét, ugyanis a kezdetét Mrazović Normájának megalapításától számítják. A tanítóképző, habár áthelyezték Zomborba, nem került kedvezőbb munka- és politikai körülmények közé, mert a szerb nép templomi hierarchiája gyakran ellenállást tanúsított a korszerű pedagógiai felfogással szemben, különösen akkor, amikor a haladó szellemű tanárok — Uroš Nestorović felügyelővel az

élen — be akarták vezetni a népnyelv oktatását jóval Vuk Karadžić, a népnyelv reformátorának megjelenése előtt. A kedvezőtlen helyzet ellenére is a tanítóképző Zomborban megmaradt és új szellem hatotta át. Jövótárból a város 1817-ben megkapta első könyvtárát, amely kezdetben 5000 kötetet számlált, az elkövetkező harminc év alatt pedig a tekintélyes és gazdag szerb családok adományaiból 19 000-re nőtt a benne található művek száma.

1778 májusától a zombori tanítóképzés kétszáz éves évfordulójáig a Normának 8000 tanulója volt, köztük szép számmal voltak olyanok, akik az oktatásban, művelődésben, művészetben, politikában jelentős szerepet játszottak, mint pl. Teodor Sekulić, Joakim Vujić, Djordje Glibonjski, Nika Grujić, Isidora Sekuli, Sofija Jorgović, Josif Marinković, Petar Konjović, Stevan Konjović, Jovan Iskruljev, Ivan Radović. Ugyanilyen nagyok igazgatóik és tanáraik érdemei is: Avram Mrazovićé, Uroš Nestorovićé, Vasilije Kovačevićé, Djordje Georgije Brankovićé (a későbbi pátriárkáé), Nikola Vukičevićé, Atanasije Zarićé, Pavle Atanakovićé, Kosma Josićé és másoké, akikről sokat elmond a könyv, enciklopédia jellegűen leírva életrajzokat, amj Radivoj Plavšić és Stevan Vasiljević szerzők számára rendki-

vülji történetírói és publicisztikai teljesítményt képez.

Emeljünk ki még néhány részletet a könyvből, amelyek szintén dokumentálják a zombori tanítóképző jelentőségét. Egy egész fejezetet a népfelszabadító háborúban elesett tanároknak és tanulóknak szenteltek. A zombori tanulók és fiatal tanítók között három néphős is van: Žarko Zrenjanin, Veljko Dugašević és Dušan Vukasović, továbbá 54 elesett harcos és három tanár: Ivan Matović, David Naftali és Lőrinc Rózsa. Közlik az elesett harcosok életrajzát is, ezzel egyben bemutatják a régi Jugoszláviában és a népfelszabadító háború alatt uralkodó politikai helyzetet és viszonyokat. A tanulók közül sokan 1941 és 1944 között rövidnadrágot viseltek még, amikor bekapcsolódtak a népi forradalomba, és vállalták a tisztes halált a szabadságért folytatott harcban.

A könyv a zombori tanítóképzés kétszáz évének maradandó dokumentuma. Igen olcsón, mindössze 150 dinárért vásárolható meg. A zomboriak így igyekeznek elősegíteni minél nagyobb példányszámban való eladását, hogy bizonyítsa városuk történelmi szerepét a szerb nép iskoláztatásában. Az értékes mű szerzői egyben saját nevüket is bejegyezték a közoktatás történetébe. Számukra ez a legnagyobb díj.

Milenko BELJANSKI
(Fordította: SZILAGYI Valéria)